

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 35.725.118
Львівського державного
університету внутрішніх справ
(79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26)

ВІДГУК

**офіційного опонента кандидата психологічних наук, доцента
завідувача кафедри психології та соціально-гуманітарних наук
Львівського інституту Приватного акціонерного товариства «Вищий
навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом»
Компанович Маріанни Станіславівни,
на дисертаційне дослідження Скаковської Анастасії Володимирівни
«Організаційно-психологічні детермінанти страхів у дітей з
онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного
лікування» представлене на здобуття наукового ступеня доктора
філософії з психології та менеджменту персоналу за спеціальностями
053 Психологія, 073 Менеджмент**

На сьогоднішній день кількості дітей, які хворіють на онкогематологічні захворювання стрімко збільшується. Дитячі онкогематологічні захворювання не лише впливають на фізичний стан, але й супроводжуються значними психологічними труднощами. Ситуація захворювання стає травматичною для дитини та батьків, змінює їх стосунки, соціальну взаємодію, а також викликає страхи.

Аналіз наукових джерел вказує на різноманітність аспектів та підходів до вивчення проблеми страху, проте недостатньо дослідженими залишаються специфічні страхи дітей саме з онкогематологічними захворюваннями.

Дисертаційне дослідження є актуальним, оскільки заповнює прогалини у вивченні організаційно-психологічних аспектів страхів у дітей саме з онкогематологічними захворюваннями. Досі більшість праць охоплювали вибірку дітей із різними типами онкологічних хвороб, тоді як специфіка страхів у дітей з онкогематологічними діагнозами залишалася недостатньо вивченою.

Отримані результати є важливими не лише для розуміння організаційно-психологічних детермінант страхів у дітей з онкогематологічними

захворюваннями, але й для розробки програм психологічного супроводу та психокорекції страхів, які можуть бути ефективно застосовані в умовах онкологічних дитячих стаціонарів. Таким чином, дисертація Скаковської Анастасії Володимирівни відображає значний внесок у розвиток психологічної науки та практики, спрямованої на підтримку онкохворих дітей.

Дисертаційне дослідження виконане у межах науково-дослідних тем кафедри практичної психології Інституту управління, психології та безпеки Львівського державного університету внутрішніх справ «Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві» (2018-2021 рр., державний реєстраційний номер: 0118U005373), «Психологія особистості фахівця в умовах військового часу та поствоєнної реабілітації» (відкрита 2022 р., державний реєстраційний номер: 0122U002532).

Мета, завдання та предмет дослідження сформульовані коректно. Методи дослідження адекватні меті та завданням дослідження, вони забезпечили можливість проведення дослідження, дали можливість отримати нові теоретичні та емпіричні дані про особливості страхів досліджуваних.

Значимими результатами дисертаційного дослідження Скаковської А. В. є розроблена авторська теоретична модель організаційно-психологічних детермінант страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного лікування. Модель інтегрує психологічні і організаційні детермінанти страхів враховуючи багатофакторний вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на формування страхів в дітей з онкогематологічними захворюваннями.

Теоретична значимість дослідження полягає в розширенні розуміння детермінант страхів в онкохворих дітей в умовах лікарняного сетінгу. Емпірично встановлено зв'язок між страхами дітей з онкогематологічними захворюваннями та віком дітей, рівнем самооцінки, особливостями негативних переживань, а саме: почуттям провини, рівнем тривожності, уявленням про хворобу, досвідом онкогематологічного захворювання,

особливістю сімейної системи, перебуванням в лікарні, стосунком з медичним персоналом.

Емпірично встановлено зв'язок між страхами дітей з онкогематологічними захворюваннями та їхнім віком, рівнем самооцінки, особливостями негативних переживань, почуттям провини, рівнем тривожності, уявленням про хворобу, досвідом онкогематологічного захворювання, сімейною системою, досвідом перебування в лікарні, стосунком з медичним персоналом. Визначено особливості страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями. Поглиблено наукові уявлення про організаційно-психологічні детермінанти страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного лікування та розуміння переживання особливостей страхів у дітей з онкогематологічними хворобами.

Виявлено, що діти з онкогематологічними захворюваннями, які знаходяться на різних етапах лікування й проживають різний досвід хвороби, мають інші види домінантних страхів. Здійснено порівняння результатів дослідження дітей з онкогематологічними захворюваннями та дітей які склали контрольну групу, в яких немає досвіду онкологічних хвороб).

Представлено опис корекційної програми подолання страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного лікування методами арттерапії, яка створена на основі одержаних теоретичних і емпіричних результатів дисертаційного дослідження. Представлена динаміка впливу психологічної корекції, методами арттерапії, на переживання страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного лікування.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання результатів дослідження практичними психологами, клінічними психологами, психотерапевтами, які працюють з дітьми-онкопацієнтами з метою надання ефективного психологічного супроводу та психологічної допомоги дітям з онкогематологічними захворюваннями.

Достовірність та надійність отриманих результатів забезпечується ретельним аналізом теоретичних джерел, їх науковим обґрунтуванням, використанням статистичних методів, які повністю відповідають меті й завданням дослідження, а також поєднанням кількісного та якісного аналізу даних. Репрезентативність вибірки, коректне застосування методів математичної статистики та збалансованість підходів до аналізу інформації безумовно сприяли отриманню вірогідних висновків.

Для визначення особливостей організаційно-психологічних детермінант страхів дисертантка виконала глибокий аналіз феномену, на основі якого була побудована теоретична модель. Усі наукові положення, висновки та практичні рекомендації, представлені в дисертації, базуються на ретельно зібраних і проаналізованих даних, є достатньо аргументованими та логічними. Вони відповідають меті дослідження, забезпечуючи його теоретичну і практичну значущість. Застосування як кількісних, так і якісних методів дослідження дозволило забезпечити об'єктивність і високий рівень достовірності отриманих результатів.

Зміст та результати дисертаційного дослідження висвітлені у наукових працях, серед яких: статі у наукових фахових виданнях України категорії «Б»; одноосібний розділ монографії; наукові праці у збірниках за матеріалами конференцій, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел, що нараховує 283 найменувань, із них понад 70% іноземними мовами та додатків. Основний обсяг дисертації складає 170 сторінок, містить 4 таблиці і 79 рисунків. Додатки розміщено на 261 сторінці. Повний обсяг дисертаційної роботи складає – 461 сторінку.

Науковий і літературний рівень викладення матеріалу у дисертаційній роботі заслуговує на високу оцінку, адже текст поданий логічно, структуровано та в науковому стилі. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, сформульовано мету дослідження, яка безпосередньо відповідає темі роботи, та конкретизує її через відповідні завдання. Також було

висвітлено наукову новизну, практичну значущість дослідження і подано інформацію щодо його апробації.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади вивчення страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями» авторка дослідила та проаналізувала основні теоретичні концепції та підходи до вивчення страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями, які перебувають на стаціонарному лікуванні. Також досліджено феноменологію цього явища та конкретизовано його особливості. Аналіз наукових розробок проблематики відповідних дослідників дозволив сформулювати комплексне уявлення про аналізований феномен.

У другому розділі «Емпіричне дослідження організаційно-психологічних детермінант страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах лікарняного сетінгу» обґрунтовано вибір психодіагностичного інструментарію. Авторка детально описала структуру вибірки, етапи та дизайн дослідження. Використані інструменти та статистичні методи відповідають сучасним стандартам для досліджень цього типу, що гарантує високу достовірність отриманих результатів. Проведено емпіричне дослідження організаційно-психологічних детермінант, які впливають на формування страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями, здійснено аналіз результатів перевірки теоретичної моделі. Представлено результати дослідження особливостей страхів у дітей залежно від тривалості лікування, їхнього досвіду хвороби, а також досвіду їхніх сімей.

У третьому розділі «Корекція страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного лікування представлено корекційну програму, спрямовану на подолання страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями, які проходять стаціонарне лікування, із використанням арттерапії. Програма створена на основі теоретичних і емпіричних результатів, отриманих в рамках дисертаційного дослідження. Окрім того, продемонстровано динаміку змін рівня страхів у дітей під впливом арттерапевтичної психологічної корекції.

За результатами аналізу основного змісту дисертаційної роботи можна зробити висновок, що поставлена мета дослідження була повністю реалізована. Робота є завершеним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам до дисертаційних робіт. Однак, незважаючи на високий рівень виконання, є кілька дискусійних аспектів, на які слід звернути увагу, а також можна зробити певні зауваження щодо представленої дисертації:

1) доцільно було б, з огляду на виявлення медичних страхів в дітей з онкогематологічними захворюваннями, включити в дослідження організаційний аспект специфіки роботи міждисциплінарної команди супроводу дітей-пацієнтів, що, зокрема, стосується психоедукації медичних працівників та оптимізації шляхів медико-психологічної допомоги;

2) важливим параметром в дослідженні була б діагностика світоглядних (філософських чи релігійних) переконань які безпосередньо впливають на виникнення, переживання та опрацювання страхів у дітей із онкогематологічними захворюваннями;

3) доцільно було б в психокорекцій частині дослідження відстежити ресоціалізаційний потенціал контакту в дітей із онкогематологічними захворюваннями в часі групової психокорекційної арттерапевтичної роботи.

4) У дисертаційній роботі подекуди трапляються стилістичні та граматичні помилки.

Наведені зауваження та міркування не впливають на загальну позитивну оцінку праці авторки. Головні наукові положення, результати та висновки сформульовані в дисертації справляють враження оригінальних достатньо аргументованих та практично корисних.

Вважаємо дисертацію Скаковської Анастасії Володимирівни завершеним науковим дослідженням, яке містить теоретичне та експериментальне обґрунтування організаційно-психологічних детермінант страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного лікування.

Дисертація Скаковської Анастасії Володимирівни на тему: «Організаційно-психологічні детермінанти страхів у дітей з онкогематологічними захворюваннями в умовах стаціонарного лікування» є самостійною закінченою науково-дослідною роботою. Отримані результати наукового дослідження, представлені наукові положення та практичні рекомендації дозволяють на сучасному методичному рівні вирішувати важливі наукові завдання медичної психології. За актуальністю, науковою новизною, теоретичною та практичною значимістю дослідження повністю відповідає Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а авторка дисертації – СКАКОВСЬКА Анастасія Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія».

**Кандидат психологічних наук, доцент
завідувач кафедри психології
та соціально-гуманітарних наук
Львівського інституту Приватного
акціонерного товариства
«Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія
управління персоналом»**

Маріанна КОМΠΑНОВИЧ